

FRANZ KAFKA VE BRUNO SCHULZ'UN ESERLERİNDE DÖNÜŞÜM

METAMORPHOSIS IN THE WORKS OF FRANZ KAFKA AND BRUNO SCHULZ

Arş. Gör. Dr. Aybike KILIK

Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Polonya Dili ve Kültürü Anabilim Dalı, akilik@ankara.edu.tr,
Ankara/Türkiye

ORCID: 0000-0002-7391-807X

ÖZET

1883 yılında Prag'da doğan Franz Kafka 20. Yüzyılın en önemli edebi figürlerinden biri olarak kabul edilir. Varoluşsal sıkıntılarını eserlerine topluma ayak uyduramayan bireyleriyle veya farklı canlılara insani özellikler yükleyerek yansıtır. Kafka'ya özgü yazım tarzından türetilen Kafkaesk sözcüğü de günümüzde yabancılaşma, umutsuzluk, anlamsızlık, korku gibi kavramların bileşkesi için kullanılmaktadır. Bütün bu kavramlar aslında 20. Yüzyılın başlarındaki yetişkin bireylerin ruh hallerini çok iyi tanımlamaktadır. Çok sayıda araştırmacı ve kuramcı Kafka'yı varoluşçuluk akımının edebiyattaki öncüsü olarak kabul eder. Yahudi kökenli Polonyalı yazar Bruno Schulz 1892 yılında Drohobycz'da dünyaya gelir. Yaşamının büyük bir bölümünü doğduğu kentte resim öğretmenliği yaparak geçirir. Zofia Nałkowska sayesinde edebiyat çevresiyle tanışan yazar *Tarçın Dükkânları* adlı eserini 1934 yılında yayımlar. 1938 yılında Polonya Edebiyat Akademisi tarafından ödülle onurlandırılır. *Tarçın Dükkânları*'ndaki öykülerin anlatıcısı yazarın da yansıması olan Józef'tir. Bu karakter ve olaylar yazarın kendi yaşamından kesitler sunsa da gerçek dünyayla doğrudan ilişkili değildir. Gerçeküstü olaylarla harmanlanan bu öykülerde kullandığı yöntemi yazar 'gerçeğin mitleştirilmesi' olarak yorumlar. İkinci Dünya Savaşı başladıktan sonra Getto'da yaşamaya zorlanan Schulz, 1942 yılında bir Alman subayı tarafından vurularak öldürülür. Bu çalışmada Franz Kafka'nın *Dönüşüm* ve iki dünya savaşı arası dönemde eserler vermiş Polonyalı yazar Bruno Schulz'un *Tarçın Dükkânları* adlı eserleri karşılaştırılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Polonya, Edebiyat, Kafka, Schulz.

ABSTRACT

Franz Kafka was born in Prague in 1883 and is considered one of the most important literary figures of the 20th century. He reflects his existential problems by individuals who cannot keep up with the society or by humanizing other creatures. The term Kafkaesque, derived from Kafka's writing style, is now used for the combination of concepts such as alienation, hopelessness, meaninglessness and fear. All these concepts actually define the state of mind of adult individuals in the early 20th century. Many researchers and theoreticians regards Kafka as the literary precursor of existentialism movement. Jewish originated-Polish writer Bruno Schulz was born in 1892 in Drohobycz. He spent most of his life as a teacher of painting in his hometown. The author, who is introduced to the literary community by Zofia Nałkowska, published in 1934 his book, *Cinnamon Shops*. In 1938 he was honored with the award by the Polish Academy of Literature. The narrator of the stories in *Cinnamon Shops* is Józef as the reflection of the author. Although this character and acts provide sections from the author's own life, they are not directly related to the real world. He interprets the method he uses in these stories blended with surreal acts as the mythization of reality. Forced to live in the ghetto after World War II began, Schulz was shot dead by a German officer in 1942. In this study *the Metamorphosis* of Franz Kafka and *Cinnamon Shops* of Polish writer Bruno Schulz will be compared.

Keywords: Poland, Literature, Kafka, Schulz.

1.GİRİŞ

Edebi çevrelerce varoluşçu bir yazar olarak kabul edilen Kafka, varoluşu daha başından kaybedilmiş bir savaşım olarak ele almıştır. Çek kökenli Yahudi bir aileden gelen ve anadili olarak Almancayı kullanan Kafka, ailevi ve toplumsal nedenlerden ötürü çevresine yabancılaşarak büyür. İnsan olmak ağırdır onun için. Kara saplanmış bir yararsız bir odun parçası olmak ister. Hem insan olup hem de doğru yolda ilerlemek imkansızdır ona göre:

“Doğru yol, yerden bir karış yüksekte bulunan gergin bir ip gibidir. Fakat bu ip, üzerinde yürümek için değil de, insanın ayağının takılıp tökezlenmesi için vardır ancak...” (Kafka, 2003:6)

Dönüşüm Gregor Samsa'nın bir sabah uyanınca kendini kocaman bir böcek olarak bulmasıyla başlar. Samsa uzunca bir süre yatağından kalkmak için uğraşır. Geç kalması üzerine müdürü Samsa'nın evine gelir. Ailesi odasından çıkmadığı için telaşlıdır, Samsa bir yandan yattığı yerden onları yatıştırmaya çalışır. Nihayet zorlu bir uğraşın ardından yataktan kalkmayı başarır ve kapıyı açar. Müdür Samsa'yı bu şekilde görünce korkuya kapılır ve evden kaçır. Ailesi bir yandan büyük bir üzüntüye, bir yandan da dehşete kapılır. İlk bölüm, babasının Gregor'un üzerine kapıyı kitlemesi ve ortalığı sessizliğe bürünmesiyle sona erer.

İkinci bölümde kız kardeşi hayvan bedenine sahip Gregor'u beslemeye çalışır. Ailenin maddi açıdan zor duruma düşmesi nedeniyle baba, bir bankada koruma memuru olarak işe girmiştir. Bir gün ihtiyacı olmadığını düşünerek kız kardeşi ve annesi Gregor'un eşyalarını odadan atmaya karar verirler. Bu durumdan rahatsız olan Gregor, duvarda asılı olan resmi alırlarken yatağın altından çıkar. Onun ortaya çıkmasıyla annesi korkar ve bayılır. Gregor yardım etmek için çırpınır fakat o sırada babası eve gelir ve kendisini kovalar. Bir elma fırlatır ve Gregor'un sırtına saplanır.

Son bölümde yazar elmanın Gregor'un sırtında oluşturduğu yara sonucu çektiği acılara değinir. Aile borçları ödemek için evlerinin bir odasını kiralamaya karar verir. Bir gece Gregor kız kardeşinin kiracılara keman çaldığını duyar ve ailesinin yanına gitmek ister. Kiracılar tarafından fark edilir ve dövülüp oradan kovulur ve aynı akşam odasının bir köşesinde ölür. Öykü böceğin kalıntılarının hizmetçi tarafından bir çöp yığını gibi süpürülüp atılmasıyla son bulur.

Kafka'nın kimi edebiyat çevrelerince kısa bir roman olarak da değerlendirilen bu öyküsünde gerçek ve gerçeküstü anlatımın iç içe geçtiğini görüyoruz. Yazarın babasıyla olan ilişkisinin, diğer eserlerinde olduğu gibi, bu eserinde de bir temel oluşturduğunu söyleyebiliriz. Fransız düşünür ve yazar Roger Garaudy de Samsa'nın başına gelen bu sıra dışı ve doğaüstü olayın nedenini aileye dayandırırken şunları söyler:

“İnsanı hayvandan ayırt eden nedir? Öylesine davrandığı için, alışkanlıkların, geleneklerin aldaticılığından uzaklaşmamış, yani henüz hayvanlıktan kurtulamamış olan insan nasıl davranacaktır? Kafka kız kardeşine yazdığı mektupta “insan haline gelmek için çocuk olabildiğince erken hayvanlıktan kurtulmalıdır” der. Çocuk açısından hayvanlık, ifadesini öncelikle ailede bulur. Çünkü orada çocuk henüz sorumluluk, gerçek anlamda insani inisiyatif, nihai amaçlar üzerinde durmak aşamasına gelmemiştir.” (Garaudy, 2003:61)

Gregor odasından çıkmak ve ailesine ulaşmak istediğinde, ailenin iğrenmesi ve ürkmesi sonucu odasına geri iteklenirken, bu karardaki en yetkili kişi olarak da babasını görmekteyiz. “Gregor'un [...] yetenekleri kısıtlanmış, bir odaya hapsolmuş, iğrenç bir görünüm almıştır. Ama en dramatik olan şey, insani duyarlılığını kaybetmemiş olmasıdır. Başkaları onu anlamamasına rağmen o başkalarını anlamakta, özellikle de kendisi için sarf edilen olumsuz sözler onu kahretmektedir. Sesi gittikçe kaybolmaktadır. Bazı değişimler içsel olurken, bazıları da bu dönüşüme karşı verilen tepkilerden kaynaklanmaktadır.” (Tuncay, 2006:116)

Gregor'un başına gelen şey elbette aileyi de değişime iter. O güne kadar evin geçimini sağlayan evin oğlu artık işe gidebilecek durumda olmadığı için ailenin diğer bireyleri çalışmak zorunda kalmıştır. Bu durum onun ailesi tarafından dışlanması için yeterli bir sebeptir. *Zamanın her anını ötekilere ayıran insanın ötekileştirilmesi ve işlevsizleşmesi sonucu dışlanması, bireysel boyuttan toplumsal boyuta yabancılaşmanın etkisini gösterir. Ve bu etki toplumsal baskı ile etkisini iyice artırarak bireyi içinden çıkılmaz bir yabancılaşmaya doğru sürükler.* (Çiçek, 2015: 149)

Kafka burada ailesinin gözünden kendisine bakar ve ölümüyle ailesini rahatlatır diyebiliriz çünkü aile bireylerince kovalanıp dövülen ve ölüme terk edilen Samsa'nın öyküsü, Kafka'nın gerçek hayatta

hissettiği işe yaramazlık, aile bireylerince küçümsenme, ciddiye alınmama ve ümitsizlik duygularıyla benzerlik göstermektedir.

Kafka'nın gerçek hayattaki ailesi ile öyküsündeki karakterler arasında çok sayıda benzerlik bulunabilir *ama bu, Kafka'nın Dönüşüm'de kendi yazgısını anlattığı demek değildir; bu açıdan Dönüşüm aile kurumunun bireyi yok edici yanlarını tüm korkunçluğuyla evrensel düzeyde yansıtan bir yazın metnidir. Daha da genelinde, çizgi dışı birey – sürünün dışına çıkan ezen toplum çatışmasını en çarpıcı biçimde dile getiren bir roman gerçekliğidir.* (Kafka, 1992:83)

2.BRUNO SCHULZ VE KAFKAESK İZLER

Polonya'da düz yazı alanında yirminci yüzyılın ustalarından biri olarak kabul edilen Bruno Schulz, Batılı eleştirilenlerce ilk zamanlarda görmezden gelinmiştir. Söz edildiğinde ise "Polonya'nın Kafka'sı" tanımlamasından kurtulamamıştır. (Colleen, 1969:455)

Polonyalı yazar Witold Gombrowicz, yakın dostu Bruno Schulz'un ölümünden çok sonra Fransızca'ya çevrilen *Tarçın Dükkanları*'ni görünce *Günlük*'ünde yazarın Kafka'yla olan benzerliğine dair bir takım endişelerini dile getirir:

"... kitabı görünce ürktüm. Ne olacaktı? Fiyasko mu, dünya çapında bir ün mü? Kafka'yla olan akrabalığı onun yolunu açabilir de, kapayabilir de. Bir kuzen daha ortaya çıkarsa, kayıptır, diyebilirler. Öteki taraftan, fosforlu bir böcek örneği, ondan yayılan ışığı, parlaklığı fark ederlerse, o zaman Kafka ve soyunun ürettiği düşe pike yaparak dalmaya hazırdır. İşte o zaman hazcıların coşkusu onu havalara fırlatır. Eğer bu nesrin şiirselliği çok fazla yormaz, gözleri kamaştırırsa tabii... Ama bu sırada, temmuzda, Paris'te basılan, bu alışlagelmemiş eserin yazgısını öngörmek kolay değil." (Gombrowicz, 2017:138)

Ancak Gombrowicz'in bu endişeleri ilerleyen zamanda olumsuz yönde sonuçlanmayacaktı. Kafka ile kıyaslanması edebiyat çevrelerinde merak uyandırmakla birlikte Schulz'un şiirsel anlatımı Gombrowicz'in tabiriyle gözleri kamaştıracaktı.

Drohobycz doğumlu Yahudi kökenli yazar, arkadaşları arasında çekingen, sessiz ama sevecen bir insan olarak tanınır. Yazarın *Hamamböcekleri* (Karakony) adlı kısa öyküsü eskiyi, babasının yok olduğu dönemi hatırlamasıyla başlar. Babasının yokluğunda odası temizlenmiş ve bir santral memuresine kiralanmıştır. Babasının kuş koleksiyonundan geriye bir tek salonda duran doldurulmuş akbaba kalmıştır.

Babasının kaybindan sonra evde günlük hayata çok çabuk adapte olunduğunu düşünen çocuk annesine içten içe kızmaktadır. Annesinin migreninin tuttuğu soğuk bir kış günü onunla konuşmaya karar verir:

-Uzun zamandır sana sormak istiyordum, bu o değil mi? – Gerçi gözlerimle bile akbabayı göstermemiştim ama annem durumu hemen anlamıştı: Alt üst olmuş bir halde gözlerini kaçırıyor. Onun bu şaşkınlığının tadını çıkarmak için sessizliği uzun süre, bile bile bozmadım; neden sonra yükselen öfkemi bastırmayı başararak, tüm sakinliğimle ona şunu sordum:

-Öyleyse, babam hakkında yaydığın o yalanların ve dedikoduların anlamı ne? [...]

Ancak annemin ilk anda kapıldığı panik yüzünden gerilen yüz hatları, yeniden, eski haline gelmeye başlamıştı. –Hangi yalanlar? - diye sordu akları kaybolmuş koyu mavi, boş bakışlı gözlerini kırıştırarak.

-Adela'dan duydum –dedim- ama hepsinin kaynağı sensin, gerçeği öğrenmek istiyorum. [...]

-Yalan söylemedim-dedi [...] -Hamamböcekleri hakkındaki şeyler doğru, sen de anımsıyorsun ya... " (Schulz, 2017:88-89)

Çocuk, hamamböceklerinin evi nasıl istila ettiklerini anımsar. Döşemenin her aralığından çıkan böcekleri ve babasının panik halinde bir sandalyeden diğerinin üzerine zıplayışı gözünün önüne gelir. O günden sonra babası yemeden içmeden kesilmiş, gün be gün davranışları ve alışkanlıkları değişmişti. Bütün gününü kıyıda, köşede, koltuk altlarında, dolap içlerinde geçiren babası, hamam böceklerinin davranışlarına öykünerek onlar gibi hareket etmeye çalışmış, gün geçtikçe daha fazla onlara benzemiş, öyle ki artık onlardan ayırt edilemez hale gelmişti. Kim bilebilirdi ki, belki de evdeki yardımcı diğer ölü böceklerle birlikte babasını da süpürmüştü.

Yazar tekrar çocukla annenin diyaloguna dönerek öyküyü bitirir:

-Ama yine de – dedim, sesim çatallaşmıştı – bu akbabanın, o olduğuna eminim. – Annem kirpikleri arasından bana baktı:

-Bana işkençe etme canım, babanın satış temsilcisi olarak tüm ülkeyi dolaştığını sana daha önce söylemiştim, hem, ara sıra, geceleri eve gelip, gün ağarmadan gittiğini de biliyorsun. (Schulz, 2017:91)

Öyküyü anlamlandırabilmek için, yazarın bu öyküsünün de içinde yer aldığı *Tarçın Dükkanları* adlı yapıtının bütününe ele alarak yorum yapmak faydalı olacaktır.

Tarçın Dükkanları'nda anlatımın arka planında daima çocukluk vardır. Birkaç öyküde kuş, hamam böcekleri, baba, anne, yardımcı Adela gibi motiflere tekrar tekrar rastlanır. Çocukluğuna dönen anlatıcının babası sıra dışı bir kişiliğe sahiptir ve kitabın odak noktası da odur.

Kitabının başkahramanı olarak kabul edilen baba çoğunlukla hamamböceği, tropik bir kuş gibi farklı varlıklara bürünmüş olarak karşımıza çıkar. Baba, değişik yaratıkların dünyasıyla tanışmak, dünyayı onların bakış açısıyla tanımak istemektedir. Böcek, kuş ya da manken olarak bu özdeklerin nasıl olduklarını denemek ister. Babanın dönüşümü ilk önce ruhsal gel-gitlerle kendini gösterir:

“Babam gözlerimizin önünde yavaş yavaş soluyor, kuruyordu. Kocaman yastıkların üstüne büzülmüş, darmadağın kır saçları dik dik olmuş biçimde içsel bir soruna dalarak, alçak sesle kendi kendine konuşurdu. Sanki kişiliği birbiriyle kavgalı, farklı özlere bürünmüş gibiydi, çünkü kendisiyle bağıra çağıra münakaşa ediyor, zorla, tutkuyla tartışıyor, ikna etmeye çalışıyor, rica ediyor, sonra yeniden pek çok ilgilinin toplandığı bir oturuma başkanlık ediyormuş da, görüşlerini coşkuyla uzaklaştırmaya çalışıyormuş gibi pozlara giriyordu. Ama ateşli bir mizaca sahip olan bu gürültülü toplantılar her seferinde, küfürler ve lanetlerin püskürmesiyle son bulurdu. Sonra sessizlik ve iç huzuru dönemi, ruhun kutsal bir keyifle dolduğu dönem gelir çatardı. Yine cilt cilt defterler yatağa, masaya, yere serilir, lambanın ışığında, beyaz çarşafın ve babamın öne eğilmiş kır saçlı başının üstünde, manastırlara özgü bir tür huzur yayılırdı. Lakin annem gece geç vakit dükkândan döndüğünde babam canlanır, onu yanına çağırır, hesap defterine yapıştırdığı o mükemmel renkli çıkartmaları ona gururla gösterirdi. İşte hepimiz, babamın tıpkı kabuğunun içinde kuruyan bir ceviz gibi ufaldığını bu sırada anlamıştık.” (Schulz, 2017: 19)

Yazarın burada ufalmadan kastı fiziksel bir rahatsızlık ya da güçten düşme durumu değildir. Tam tersine hareketlerinde bir çeviklik ve canlanma gözlenmektedir. Sadece gün geçtikçe haftalarca yemek yememe, etrafındakilerle iletişim kurmama gibi bir takım insani gereksinimlerden uzaklaşma durumu söz konusudur. Bu süre zarfında babanın değişken ruh haline, hayvanlara özgü davranış biçimleri eşlik etmeye başlar:

“Bazen yemek vakti geldiğinde, babam hariç herkes sofrada olurdu. O zaman babam, kendinde değilmiş gibi bakarak, yalnızca ona malum olan karmaşık meselelere dalmış olarak, örümcek ağları ve tozlarla kaplı bir halde, dolabın üstünden inip de ortaya çıkana dek annemin uzun uzun Jakub diyerek onu çağırması ve kaşığıyla masaya vurması gerekirdi. Bazen de bir kornişe tırmanır, pencerenin karşısındaki duvarda asılı duran içi

doldurulmuş akbabanın pozunun aynısını alarak dururdu. İçeri birisi girince kollarını aniden kanat çırpıp horoz gibi ötmek için, gözleri dalmış, dudağının kenarına kurnaz bir gülümseme kondurmuş bir halde bu hareketsiz pozda, saatlerce iki büklüm dururdu.” (Schulz, 2017:20)

*Tarçın Dükkanları’*nı okurken anlatılanların, yazarın yaşanmışlıklarının etkisiyle şekillendiği görülmektedir fakat [...] *bu yapıtı bir anı kitabı olarak düşünmek yanlış olur. Çünkü çocukluğun anlatıldığı anılar ve günlükler, yetişkin bir insanın çocukluğuna ait izlenimlerdir. Oysa bu yapıt bilinçaltındaki düşlerden oluşan bir yapıttır. Yansıttığı dünya, düş yasaları ve çocukluk anılarıyla bezeli garip bir dünya olmasına karşın gerçektir.* (Yüce&Köycü, 2017:140)

Schulz, geçmiş zamanı anımsamaktan çok varoluş gizemini ve gerçeği çözme amacıyla çocukluğuna dönüş yapar. Kahramanlarını dönüşüme uğratmak suretiyle yazar, gerçeklik kavramının sınırlarını genişletir. Farklı varlıklara bürünen kahramanlar aslında gerçekten uzaklaşmazlar, [...] *bu değer yitirmiş bir gerçek değildir, tersine bu, varlıkların anlamını sonsuz kılmaya muktedir bir gerçektir.* (Yüce&Köycü, 2017:142)

Schulz’un gerçekliği, gerçek dünyayla doğrudan bağlantılı değildir. *Hamamböcekleri* öyküsünde de gerçeklikle gerçeküstü olanın iç içe geçtiğini görüyoruz. Öykü boyunca sanki bir rüya görüyormuş da, öykünün sonundaki diyalogla uykudan uyanmış gibi bir izlenime kapılıyoruz adeta.

Kafka’nın *Dönüşüm*’ünde de aynı iç içeliği görmekteyiz. Bir yanda uğradığı dönüşümden sonra hareketleri kısıtlanmış kocaman bir böcek bedeni, bir yanda değişmeyen insani duygularıyla Gregor Samsa. Bir yanda okuyucuya gerçek üstü gelen bu durum, bir yanda günlük hayatına devam etmeye, evinin geçimini sağlamaya çalışan aile bireyleri.

Schulz’un kahramanının yaşadığı dönüşüm, varoluşu anlayabilme çabalarına dayanmaktadır. Ne de olsa Schulz’un kendisi de gerçek yaşamında bu sancılarla boğuşmakta olan bir bireydi. *Bruno, varoluş hakkını kabul etmemişti, imhasını arıyordu [...] var olmamaya çabalıyordu.* (Gombrowicz, 2017:142)

Onun varoluş sancıları Heidegger tarzı bir düşünce biçimine dayanıyordu. Heidegger için vicdan, varoluşun temelini ortaya çıkararak kavramlardan biridir. Ancak bu vicdan doğadan veya Tanrı’dan gelen bir uyarı değildir. Yaşamı boyunca kaygılarla dolu bir insan olan Schulz için Heidegger’in vicdanın gelişebilirliği için öngördüğü kaygı duygusu, yazarın varoluşsal sancularıyla örtüşmekteydi. Heidegger’e göre [...] *insanda kaygı var oldukça, vicdan da gelişebilir. [...] Vicdan insana suçunu bildirir. Bu suç burada olanının kendisindedir. Biz istemeden, kendimizin seçmediği bir durumda buluyoruz kendimizi. Üstesinden gelemeyeceğimiz ödevlerle karşı karşıya bulunuyoruz. Kant “yapmam gerekir, çünkü yapabilirim” diyordu. Heidegger ise “yapmam gerekir, ama yapamam” diyor. Öte yandan vicdan insana kendi yüksekliliğini de gösterir: İnsanı kararlılığa çağırır. Bu da Heidegger’in en yüksek bir şey olarak gösterdiği şeydir. Kendi burada-oluşuna bağlı olsan da, bir yere fırlatılmış, bırakılmış olsan da, içinde bulunduğun durum sana yabancı olsa da, burada-olmakla suçu üzerine almış da olsan, dünya sana yabancı ve düşmanca da olsa, bilinmeyen bir alinyasının elinde de olsan, bütün bunlara karşın, yine de kendini alt olmaya, yenilmeye bırakma. Sıkı dur. Alinyasını, ölümün bile söz konusu olsa, kendi eline al. Göçüp gitmeye mahkumsan, o zaman da kendi ölümünle bir kahraman olarak öl. Böylece kararlılık insanın yaşamını güçlükler içinde de kendi eline aldığı ve kahramanca üstesinden geldiği son bir duraktır.* (Akarsu, 1994:223-224)

Gombrowicz’e göre Schulz’un var olmama çabası Kafka’daki suç duygusuyla benzeşmiyordu. Onun için [...] *bu daha çok hasta bir hayvanın bir kenara çekilmesi, kendini bulunduğu yerden uzaklaştırmasıydı [...]* (Gombrowicz, 2017:142)

3.SONUÇ

Schulz'da hamam böceğine dönüşen baba, onlardan korkmasına rağmen onlar gibi olmaya öykünür, kendini dış dünyadan soyutlar, onlar gibi hareket etmeye çalışır ve sonunda kendi çabasıyla onlardan biri olur. Böcek, Kafka'da seilmeyen, değersiz, üzerine basılıp öldürülmesi gereken bir varlıktır. Schulz'da ise deneyimlenmesi gereken, olağan, sıradan bir ferdidir bu dünyanın.

Schulz'da da varoluş, kahramanın kendi varoluşunu sorgulayışı ile karşımıza çıkar. Sorularına cevap bulabilmek için de çeşitli dönüşümlere uğrar. *Hamamböcekleri* öyküsünün de yer aldığı *Tarçın Dükkanları* adlı yapıtında baba figürü, doğadaki diğer varlıkların bedenine bürünerek dünyayı onların gözleriyle görmek suretiyle varoluşunun izlerini sürer.

Kafka'da karşımıza çıkan dönüşümün kaynağında yatan ise yabancılaşmadır. Onda kendi iradesi dışında böceğe dönüşmüş, insani duygu ve düşüncelerini kaybetmemesine rağmen ailesi tarafından dışlanmış bir oğlu görmekteyiz. Babasına anlatmak istediklerini anlatamayan, onunla ancak yine kendisini anlamayan annesi üzerinden iletişim kurmaya çalışan Kafka'nın bu öyküsünde ailenin hala bir ferdi olmasına rağmen onlardan kopuk bir "öteki" canlının sonuçsuz çabalarını görüyoruz.

KAYNAKÇA:

- Akarsu, B. (1994). *Çağdaş Felsefe, İnkılap Kitabevi, İstanbul.*
- Colleen M. (1969). "Childhood Revisited: The Writings of Bruno Schulz", *The Slavic and East European Journal*, 13(4): 455-472.
- Çiçek, N. (2015). "Franz Kafka'nın Eserlerinde Yabancılaşma Problemi", *Beytulhikme An International Journal of Philosophy*, 5(I): 141-162.
- Garaudy, R. (2003), *Kafka, Yeni Hayat.*
- Gombrowicz, W. (2017), *Günlük 1959-1969 (Çev.: Neşe Taluy Yüce)*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Kafka, F. (2003). *Dava, Sosyal Yayınlar, İstanbul.*
- Kafka, F. (1992). "Dönüşüm'e Sonsöz" (Ed. Ahmet Cemal), *Dönüşüm*, ss.81-85, Can Yayınları, İstanbul.
- Schulz, B. (2017). *Tarçın Dükkanları (Çev.: Neşe Taluy Yüce)*, Aylak Adam Yayınları, İstanbul.
- Tuncay, O. (2006). *Kafka'yı Kullanma Kılavuzu, Nokta Kitap, İstanbul.*
- Yüce, N. & Köycü, S. (2017). *Polonya Edebiyatı, İki Dünya Savaşı Arasındaki Yirmi Yıl*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara.